

2005 р., тобто дати зняття мораторію на відчуження земель сільськогосподарського призначення. Це означає, що власники земельних паїв, знаючи про можливість створення ринку землі, свідомо обрали тривалість строку оренди, щоб мати свободу вибору вирішення подальшої долі своєї земельної власності.

Розмір орендної плати як одна з істотних умов договору оренди встановлюється на паритетних засадах, проте має нижню межу в розмірі 1% від грошової оцінки земельної ділянки, встановленої за методикою, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України 23 березня 1995 р. Обов'язковий мінімальний розмір орендної плати встановлено указом Президента України «Про гарантування захисту економічних інтересів та поліпшення соціального забезпечення селян-пенсіонерів, які мають право на земельну частку (пай)» від 15 грудня 1998 р. Цим же указом визначено форми плати за оренду земельних ділянок: грошову, натуральну чи відробіткову. Станом на 1 лютого 2004 р. в структурі розрахунків за оренду землі в цілому по Україні грошова частка складала 11%, натуральна — 80%, надання послуг — 9%. Негативним фактором є існування заборгованості з орендної плати, що складає 19% від нарахованої.

Однією з причин наявності заборгованості є те, що цивільно-правова відповідальність за невиконання умов договору оренди земельних ділянок не досить дійова через невеликий розмір несплаченої орендної плати у розрізі окремих орендодавців, низькі рівні правових знань сільського насе-

лення та юридичного забезпечення земельної реформи через відсутність кваліфікованих юристів — аграрників на місцях. Встановлення нижньої межі орендної плати носило адміністративний характер, тому можливо доцільним було б передбачити тимчасово на перехідний період до становлення ринку землі поряд з цивільно-правовою і адміністративною відповідальністю орендарів за несвоєчасність оплати за оренду земельних ділянок за кожен випадок несплати.

Вищенаведене дозволяє зробити наступні висновки: 1) об'єктом майнового обороту виступають земельні ділянки; 2) поняття «земля» і «земельні ресурси» повинні застосовуватися в юридичній теорії та легальних визначеннях залежно від ступеня конкретизації щодо певних площ земної поверхні; 3) при застосуванні договору міні земельних ділянок необхідно дотримуватися вимог законодавства щодо їх нормативної ціни, що в переважній більшості випадків не виконується, тому відповідно до ч. 1 ст. 215 ЦК названі договори можна визнати недійсними як такі, що суперечать вимогам закону; 4) доцільним було б встановити тимчасово адміністративну відповідальність орендарів за несвоєчасність оплати за оренду земельних ділянок за кожен випадок несплати.

Результати досліджень, отриманих у статті, можна застосувати в подальшому розвитку теорії майнового обороту, а також у практиці правозастосування при укладенні легітимних цивільно-правових та господарсько-правових угод по відчуженню земельних ділянок.

Використана література:

1. Організаційно-правові питання аграрної реформи в Україні: Монографія / Кол. авторів. За ред. В.І.Семчика. — К., 2003. — С. 33—36.
2. Словник іншомовних слів: 23 000 слів та термінологічних словосполучень / Уклад. Л.О.Пустовіт та ін. — К., 2000. — С. 802.
3. Земельне право України: Підручник / М.В.Шульга (кер. авт. кол.), Г.В.Анісімова, Н.О.Багай, А.П.Гетьман та ін.; За ред. М.В.Шульги. — К., 2004. — С. 209—210.
4. Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 10. — Ст. 79.

Правове регулювання майнових аспектів діяльності фермерських господарств за новим законодавством України: окремі проблеми

В.ЖУШМАН

кандидат юридичних наук, професор,

В.УРКЕВИЧ

кандидат юридичних наук

(Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого)

Закон України «Про фермерське господарство», прийнятий Верховною Радою України 19 червня 2003 р.[1] (далі — Закон), врегулював право-

ві, економічні та соціальні засади створення та діяльності фермерських господарств як прогресивної форми підприємницької діяльності громадян у галузі сільського господарства України. Чи не

© В.Жушман, В.Уркевич, 2004

найголовнішу роль у діяльності фермерських господарств відіграють відносини щодо формування та використання їх майнової бази.

Питанням правового регулювання функціонування фермерських господарств, у тому числі майнових відносин, присвятили свої наукові пошуки Н.Титова, О.Погрібний, авторські колективи підручників із аграрного права як нашої країни, так і Російської Федерації. Однак усі ці дослідження проводилися з використанням законодавства, що діяло до прийняття названого вище Закону, а, отже, його норми буде проаналізовано вперше.

Таким чином, метою даної статті є розгляд окремих аспектів майнових правовідносин, що виникають при створенні та веденні фермерського господарства, та аналіз відповідних норм Закону «Про фермерське господарство». Обговорюваним питанням присвячено норми розділу V «Майно фермерського господарства» та розділу VI «Відчуження майна фермерського господарства» даного Закону.

Склад майна фермерського господарства визначений ст. 19 Закону, згідно з якою «до складу майна фермерського господарства (складеного капіталу) можуть входити: будівлі, споруди, облаштування, матеріальні цінності, цінні папери, продукція, вироблена господарством в результаті господарської діяльності, одержані доходи, інше майно, набуте на підставах, що не заборонені законом, право користування землею, водою та іншими природними ресурсами, будівлями, спорудами, обладнанням, а також інші майнові права (у тому числі на інтелектуальну власність), грошові кошти, які передаються членами фермерського господарства до складеного капіталу». Незважаючи на таку начебто логічну конструкцію вказаної норми Закону, виникають наступні питання. Що законодавець розуміє під поняттям «складений капітал»? Чому саме він є «складеним» та хто його «складає»? Хоча за змістом норми вбачається, що до «складеного капіталу» включається усе майно фермерського господарства як юридичної особи*.

Також досить важко зі змісту ст. 19 Закону зрозуміти, яке ж майно може передаватися членами фермерського господарства до його складеного капіталу. Буквальне прочитання цієї статті дає можливість дійти висновку, що члени названого господарства можуть передавати до складеного капіталу лише право користування землею, водою та іншими природними ресурсами, будівлями, спорудами, обладнанням, а також інші майнові права (у тому числі на інтелектуальну власність) та грошові кошти. Не зрозуміло, чим керувався законодавець, обмеживши лише таким колом об'єктів майно, яке може передаватися членами фер-

мерського господарства до його складеного капіталу, та чому не можна передати будівлі, споруди, земельні ділянки та інше майно? Також Законом не встановлено, у який саме момент члени фермерського господарства передають майно до складеного капіталу: на етапі його створення чи в ході його діяльності; чи може передаватися майно при «вступі»** до членів господарства інших членів сім'ї та родичів вже після його створення.

Наступним моментом, що заслуговує на увагу, є положення ст. 20 Закону, котра має назву «Право власності на майно, яке використовується для ведення фермерського господарства». У першому реченні цієї статті зазначено, що майно фермерського господарства належить йому на праві власності. Отже, нарешті виправлено те незрозуміле положення Закону України «Про селянське (фермерське) господарство» в редакції 1992 р., що майно фермерського господарства належить його членам на підставі права спільної сумісної власності [2].

Доволі цікавим видається подальший зміст ст. 20 Закону, у якій, зокрема, зазначено: «Майнові права, що входять до складеного капіталу фермерського господарства, передаються йому на визначений у Статуті термін».

У власності фермерського господарства може перебувати будь-яке майно, у тому числі земельні ділянки, житлові будинки, господарські будівлі і споруди, засоби виробництва тощо, яке необхідне для ведення товарного сільськогосподарського виробництва і набуття якого у власність не заборонено законом.

Фермерське господарство має право здійснювати відчуження та набуття майна на підставі цивільно-правових угод.

Порядок володіння, користування і розпорядження майном фермерського господарства здійснюється відповідно до його Статуту, якщо інше не передбачено угодою між членами фермерського господарства та законом.

Член фермерського господарства має право на отримання частки майна фермерського господарства при його ліквідації або у разі припинення членства у фермерському господарстві. Розмір частки та порядок її отримання визначаються Статутом фермерського господарства.

Майнові спори між фермерським господарством та його членами вирішуються судом».

Зупинимося на наступних моментах. Не зрозуміло, який термін користування майновими правами (що передаються членом фермерського господарства до складеного капіталу) може бути встановлений у Статуті названого господарства. Чи може він дорівнювати терміну існування самого фермерського господарства; чи може він пере-

* Слід зауважити, що згадка про статутний (складений) капітал міститься у ст. 113 Цивільного кодексу України від 16 січня 2003 р., коли йдеться про статус господарських товариств.

** Закон України «Про фермерське господарство» взагалі не містить норм, які б встановлювали порядок вступу (прийняття) осіб до членів фермерського господарства.

вищувати термін існування членських відносин між фермерським господарством та фізичною особою? На жаль, відповідей на такі питання положення Закону не дають.

Далі, викликає заперечення положення Закону про те, що у власності фермерського господарства може перебувати будь-яке майно, необхідне для ведення товарного сільськогосподарського виробництва. Адже, наприклад, як і будь-який інший аграрний товаровиробник, фермерське господарство має право на створення підсобних виробництв та промислів, які можуть займатися іншою, аніж виробництво товарної сільськогосподарської продукції, діяльністю. Зрозуміло, що така підсобна діяльність проводиться із використанням майна, яке належить фермерському господарству. Отже, очевидним є висновок, що таке звуження прав названого господарства щодо об'єктів права власності не є виправданим та логічним.

Наступним положенням ст. 20 Закону, що заслуговує на окрему увагу, є те, що порядок володіння, користування і розпорядження майном фермерського господарства здійснюється відповідно до його Статуту, якщо інше не передбачено угодою між членами цього господарства та законом. Не зрозуміло, чи-то йдеться про порядок реалізації фермерським господарством як юридичною особою повноважень володіння, користування і розпорядження своїм майном через відповідні органи управління; чи-то про розподіл повноважень між органами управління? Хоча і таке припущення навряд чи є вірним, оскільки, як відомо, фермерське господарство не має як таких органів управління, а представником господарства є його голова. Не має відповіді й на питання: яким чином може бути змінений порядок володіння, користування і розпорядження майном угодою між членами фермерського господарства, оскільки вони не є власниками майна, яке перебуває на балансі цього господарства як юридичної особи? Напевно, ніяким.

Важко зрозуміти та реалізувати у практичній діяльності положення, що член фермерського господарства має право на отримання частки майна даного господарства при його ліквідації або у разі припинення членства у ньому. Розмір частки та порядок її отримання визначаються Статутом фермерського господарства. Не зрозуміло, чи мають таке право усі члени цього господарства або ж лише ті, які передавали майно до складеного капіталу. На жаль, до того ж Закон не наводить хоча б якісь відправні положення, принципи визначення розміру вказаної частки та встановлення порядку її отримання. Дуже важко навіть уявити, яким чином це можна сформулювати у Статуті фермерського господарства.

Декілька слів необхідно сказати про зміст наступної ст. 21 Закону «Відповідальність фермерського господарства». Згідно з положеннями її

ч. 2: «звернення стягнення на земельні ділянки, надані у власність для ведення фермерського господарства, допускається у випадках, коли у фермерського господарства відсутнє інше майно, на яке може бути звернено стягнення». Як вбачається, ця норма гарантує фермерському господарству збереження права власності на земельну ділянку. Однак вона (норма) фактично є такою, що не породжує (та і не може породжувати) ніяких правових наслідків, оскільки фермерському господарству як юридичній особі земельні ділянки для ведення даного господарства не надаються. Відповідно до ст. 7 Закону вони надаються засновнику фермерського господарства — фізичній особі. Вочевидь, що у коментованій статті мова не йде про земельні ділянки, що належать на праві власності фермерському господарству як юридичній особі та про земельні ділянки, що використовуються цим господарством на умовах оренди, а саме про земельні ділянки, що належать громадянам — членам фермерського господарства на праві приватної власності. А якщо так, то приписана вказаної статті Закону порушуються засадові принципи відокремленості майна та самостійної відповідальності юридичних осіб. За загальним правилом фізична особа (засновник або член фермерського господарства) не може нести відповідальність належним йому на праві власності майном за зобов'язаннями фермерського господарства — юридичної особи.

Також викликає здивування зміст ч. 3 ст. 21 Закону, якою регламентовано, що за порушення кредитно-розрахункової і податкової дисципліни, санітарних і ветеринарних норм, правил, вимог щодо якості продукції та інших нормативно-правових актів, що регулюють здійснення господарської діяльності, голова фермерського господарства несе відповідальність, передбачену законом. Знову-таки, у статті мова чомусь йде про порушення, які вчинив голова фермерського господарства, а не юридична особа — фермерське господарство. Та і з точки зору юридичної техніки ця норма не повинна міститися у ст. 21, оскільки вона має назву «Відповідальність фермерського господарства».

І, нарешті, проаналізуємо ще дві статті Закону, що складають його розділ VI «Відчуження майна фермерського господарства».

Нормами ст. 22 «Фермерське господарство як об'єкт майнових прав» вперше у аграрному законодавстві України встановлено визначення поняття цілісного майнового комплексу фермерського господарства. «Фермерське господарство як цілісний майновий комплекс включає майно, передане до складеного капіталу, не розподілений прибуток, майнові та інші зобов'язання», — саме так і зазначено у ч. 1 ст. 22 Закону.

Наведене поняття «цілісного майнового комплексу» є відмінним від «традиційного» поняття,

що міститься у Законі України «Про оренду державного та комунального майна». Не зрозуміло, чому до складу цілісного майнового комплексу фермерського господарства входить лише майно, передане до складеного капіталу. Як же бути із іншим майном, яке не передавалося до такого капіталу?

Принципове значення має зміст ч. 2 ст. 22 Закону, відповідно до якої «за рішенням членів фермерського господарства відповідно до закону фермерське господарство як цілісний майновий комплекс може бути відчужене на підставі цивільно-правових угод громадянам України, які мають право на створення фермерського господарства, або юридичним особам України для ведення товарного сільськогосподарського виробництва».

До речі, це єдиний випадок, що передбачений Законом «Про фермерське господарство», коли у вирішенні якогось питання діяльності фермерського господарства беруть участь його члени. Окрім цього, зрозуміло, що якщо проводиться відчуження фермерського господарства як цілісного майнового комплексу, стороною, яка проводить таке відчуження, є юридична особа — фермерське господарство. З моменту набрання чинності відповідною цивільно-правовою угодою щодо відчуження майна, фермерське господарство автоматично втрачає таку ознаку юридичної особи як майнова відокремленість (і взагалі майнову базу для своєї діяльності). Оскільки відсутнє будь-яке майно (у тому числі й земельна ділянка, яка відчужена у складі цілісного майнового комплексу), то відповідно й фермерське господарство не має можливості для подальшого проведення діяльності. Однак знову-таки, норми розглянутого Закону не містять положень щодо того, що має статися із таким фермерським господарством. Напевно, воно має бути ліквідоване або ж перетворене у іншу організаційно-правову форму.

В частині вказаного припису Закону щодо можливості придбання фермерського господарства як цілісного майнового комплексу юридичними особами України для ведення товарного сільськогосподарського виробництва виникає ще і таке зауваження. Дане формулювання не є точним та таким, що не може бути реалізоване у практичній діяльності. Адже у момент придбання цілісного майнового комплексу фермерського господарства може бути продекларовано (скажімо, в угоді щодо його придбання), що вказане майно буде використовуватися юридичною особою для ведення товарного сільськогосподарського виробництва. Однак у подальшій діяльності це майно може бути використане з будь-якою метою і ніяким чином не можна примусити юридичну особу використовувати його для ведення товарного

сільськогосподарського виробництва. Слід зауважити, що такі роздуми не стосуються лише земельної ділянки (що була придбана у складі цілісного майнового комплексу), оскільки вона має певне цільове призначення, а використання її не за цільовим призначенням, відповідно до ст. 143 Земельного кодексу України, може бути підставою для примусового припинення прав на таку земельну ділянку [3, 7—81].

Доволі цікавим виявляється зміст ч. 3 ст. 22 Закону, відповідно до якої «громадяни, які придбали майно фермерського господарства як цілісного майнового комплексу на підставі цивільно-правової угоди, подають у встановленому порядку Статут фермерського господарства на державну реєстрацію». Знову-таки, при формулюванні вказаної норми законодавцем допущено суттєві недоліки. По-перше: державній реєстрації підлягає не Статут фермерського господарства, а безпосередньо господарство як юридична особа (це прямо встановлено у ст. 8 Закону). По-друге: вочевидь, що у даному випадку йдеться про створення нового фермерського господарства. На нашу думку, найбільш логічним було б передбачити у Законі можливість внесення змін до Статуту того фермерського господарства, цілісний майновий комплекс якого придбано громадянином, із зазначенням у ньому (Статуті) цього громадянина у якості його члена (засновника). По-третє: Законом не встановлено термін, протягом якого має бути створене таке фермерське господарство. І, нарешті, по-четверте: законодавство України не передбачає правових наслідків недотримання громадянином цього імперативного припису в разі непроведення державної реєстрації фермерського господарства. Напевно, єдиним таким наслідком може бути примусове припинення прав на земельну ділянку (придбану у складі цілісного майнового комплексу) на підставі ст. 143 Земельного кодексу України у разі використання її не за цільовим призначенням***.

Розглянемо ще правові відносини, що виникають щодо майна фермерського господарства у разі смерті його члена.

Статтею 23 Закону «Успадкування фермерського господарства» встановлено наступне: «1. Успадкування фермерського господарства (цілісного майнового комплексу або його частин) здійснюється відповідно до закону. 2. Якщо фермерське господарство успадковується двома або більше спадкоємцями, то земельна ділянка поділу не підлягає, якщо в результаті її поділу утвориться хоча б одна земельна ділянка менше мінімального розміру, встановленого для даного регіону.

Науково обгрунтовані регіональні мінімальні розміри земельних ділянок визначаються центра-

*** Однак якщо така земельна ділянка буде використовуватися громадянином для виробництва сільськогосподарської продукції без створення та державної реєстрації фермерського господарства, то це не буде її нецільовим використанням, оскільки земельні ділянки для ведення фермерського господарства, відповідно до положень ст. 19 Земельного кодексу України, належать до земель сільськогосподарського призначення.

льним органом виконавчої влади з питань аграрної політики України та Українською академією аграрних наук і затверджуються Кабінетом Міністрів України».

Знову-таки, у розглядуваній статті допущено суттєві неточності. Не зрозуміло, як можна вести мову про успадкування фермерського господарства (цілісного майнового комплексу або його частин), якщо вказане майно перебуває у власності та на балансі фермерського господарства як юридичної особи, а підставою для виникнення спадкових правовідносин є смерть фізичної особи — члена фермерського господарства? На нашу думку, у даному випадку, у разі смерті члена фермерського господарства, до спадкоємця переходить комплекс майнових прав та обов'язків, пов'язаний із членством померлої особи у фермерському господарстві. А якщо це так, то такій особі (спадкоємцю) має гарантуватися або ж право на здобуття членства у фермерському господарстві (якщо це є фізична особа, яка належить до членів сім'ї чи до інших родичів осіб, що ведуть фермерське господарство), або ж виділення частки майна такого господарства (якщо це є фізична особа, що не є членом сім'ї або родичем, або ж вона не бажає набувати статус члена, або ж якщо спадкоємцем є юридична особа).

Щодо ч. 2 ст. 23, то слід зауважити, що мова може йти про спадкування лише тих земельних ділянок, які належать померлим членам фермер-

ського господарства. Зрозуміло, що земельні ділянки, котрі перебувають у власності названого господарства, до спадкової маси не включаються. Крім того, у цій частині ст. 23 Закону введено нове для земельного законодавства України поняття — «науково обґрунтовані регіональні мінімальні розміри земельних ділянок». До моменту прийняття цього Закону воно не було відоме законодавству України; однак до теперішнього часу такі мінімальні розміри земельних ділянок Кабінетом Міністрів України не затверджено.

Підсумовуючи викладене, можна зробити наступні висновки. Прийняття Закону України «Про фермерське господарство» має непересічне значення для аграрно-правової науки. Його нормами по-новому врегульовано окремі аспекти створення та діяльності фермерських господарств, заповнено певні прогалини. Однак норми цього Закону, присвячені врегулюванню майнових відносин, не у повній мірі відповідають нормам чинного законодавства України, у багатьох випадках порушують засадові принципи права власності та вносять плутанину в правозастосовчу практику, а, отже, потребують зміни.

Перспективою подальших наукових розвідок у напрямі обговорюваних проблем може бути відповідне редагування норм Закону «Про фермерське господарство» з метою усунення виявлених невідповідностей.

Використана література:

1. Про фермерське господарство: Закон України від 19 червня 2003 р. № 973-ІУ // Голос України. — 2003. — № 139 (3139).
2. Про селянське (фермерське) господарство: Закон України від 20 грудня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 14. — Ст. 186.
3. Законодавство України про землю: Земельний кодекс України. Нормат.- правові акти з земельних питань. — К., 2001. — 352 с.

Прострочення платежу за векселем та проблеми визначення розміру неустойки

Д.ОГІЄНКО

*аудитор, юрисконсульт-патентознавець
консалтингової фірми «БАРС»*

Проблема заповнення прогалин у законодавстві є вельми важливою темою. Багато відомих юристів присвятили їй свої дослідження. Так, однією з таких є порядок нарахування пені за несвоєчасну сплату проти векселя, передбаченої пп. 4 п. 48 Положення про переказний та простий вексель 1937 р.[1].

Останнім часом все частіше у юридичній практиці трапляються випадки хибного тлумачення

норм права. І що дивно — є піднесення такого тлумачення у ранг офіційного: у вигляді інформаційного листа вищої судової інстанції тощо. Яким же чином можна захистити позитивне право? Які засоби для цього існують? Відомий юрист С.Алексєєв пише: «Боротьба за право у всіх глянях та іпостасях цієї нелегкої справи містить ряд складових, які охоплюють разом з юридичною наукою і юридичною освітою також загальну пра-

вову просвіту, реальний стан права і законності, стан культури та цивілізованості у країні, висування ідеї права як провідної національної ідеї самої суті нашої загальногромадської справи»[1, 741]. Він зазначає, що вирішальну роль у боротьбі за право відіграють практичні справи. Кожна юридична справа, навіть найменша за своєю значимістю життєва ситуація, де торжествує законність, — це вже великий крок у боротьбі за право.

Головною метою даної публікації є надання юристам-практикам законодавчого і теоретичного обґрунтування побудови правильної правової позиції з вказаного вище питання.

Вищий арбітражний (нині — господарський) суд України (далі — ВАСУ) листом від 10 березня 1998 р. № 01-8/91 «Про деякі питання практики застосування окремих норм чинного законодавства у вирішенні спорів» у його п. 5 на питання: «Як нараховується пеня, встановлена п. 48 Положення про переказний і простий вексель?» — відповів так:

«За змістом п. 48 Положення про переказний і простий вексель відповідальність за несплату обумовленої векселем суми настає з дня строку платежу в розмірі шести та трьох процентів без вказівки про те, що відповідальність у такому розмірі застосовується за кожний день прострочки. Отже, зазначені проценти мають нараховуватись, виходячи з того, що це є річні ставки.

Таке розуміння згаданої норми узгоджується зі ст. 214 Цивільного кодексу УРСР 1963 р., що передбачає сплату боржником, який прострочив виконання грошового зобов'язання, трьох процентів річних з простроченої суми, якщо законом або договором не встановлений інший розмір процентів.

Будь-який інший механізм нарахування процентів ґрунтувався б на розширеному тлумаченні п. 48 названого Положення і тому не може бути застосований арбітражним судом».

На перший погляд, названий документ має лише інформаційний характер та може застосовуватися місцевим господарським судом при вирішенні спорів по суті на розсуд самого суду. Але чи насправді це так? Звернемо увагу на останній абзац наведеного роз'яснення, а особливо на фразу: «...і тому не може бути застосований арбітражним судом». Зважаючи на неї, тлумачення, запропоноване Вищим арбітражним судом України, можна розцінити як пряму вказівку суду вищої інстанції судам першої інстанції на правило вирішення спорів конкретної категорії справ. Тобто, інформаційному листу надається імперативний характер, що робить його джерелом права. Це неприпустимо з точки зору господарського процесу та не узгоджується з ч. 2 ст. 19 Конституції України. Такий підхід при виданні названих листів не від-

повідає принципу незалежності судів від волі судів вищих інстанцій.

Спроба надання імперативності інформаційному листу є необґрунтованим кроком українського судочинства назад до радянських часів, коли документи вищих судових органів застосовувались як джерела права[2, 249—250].

Тим не менше, така невідповідна форма не змінює зміст наданого Вищим арбітражним судом роз'яснення. Розглянемо його по суті.

Суд зазначає: «За змістом п. 48 Положення про переказний і простий вексель відповідальність за несплату обумовленої векселем суми настає з дня строку платежу в розмірі шести та трьох процентів...».

Порівняємо дану фразу з оригінальним текстом цього пункту Положення про переказний та простий вексель (далі — Положення):

«48. Векселедержатель може вимагати від того, кому він пред'являє позов:

1) суму переказного векселя, неакцептовану або неоплачену, з відсотками, якщо вони обумовлені;

2) відсотки у розмірі шести від дня строку платежу;

3) витрати, пов'язані з протестом, з пересиланням повідомлення, а також інші витрати;

4) пеню, у розмірі трьох відсотків, від дня строку платежу».

Автор даної публікації вважає, що ВАСУ змішує два різних види відповідальності, передбачені цим Положенням. Останнє передбачає відповідальність у вигляді відсотків — у розмірі шести, від дня строку платежу, та відповідальність у вигляді пені — у розмірі трьох відсотків, від дня строку платежу. Звернемо увагу на виділені терміни та розмірність зазначених величин. ВАСУ визначає їх як однаковий вид санкції різних розмірів. Постає питання: «Якщо таке тлумачення ВАСУ є вірним, навіщо законодавець розділив дані санкції, а не написав їх однією нормою — одним рядком?»

Вважаю, текст Положення не потребує подальшого тлумачення і прямо вказує на можливість застосування таких санкцій: відсотків — разовий платіж в розмірі шести відсотків; пені у розмірі трьох відсотків у день.

Терміном настання обов'язку сплачувати вказані санкції є день, наступний за днем платежу.

Чи правий автор цієї публікації, стверджуючи таке?

Давайте проаналізуємо термін «пеня», використаний спірною нормою Положення. Чи дійсно законотворець правильно усвідомлював його значення? Звернемося до словників першої половини ХХ ст., пам'ятаючи, що Положення прийняте у 1937 р.

Так, Енциклопедичний словник Ф. Брокгауза та І. Ефрона[3] визначає термін «пеня» як: (від